

4. United Nations. Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power. Adopted by General Assembly Resolution 40/34 of 29 November 1985. URL: <https://www.unodc.org> (дата звернення: 21.10.2025).

5. OECD. Restorative Justice and Criminal Mediation in Europe: Comparative Overview. Paris : OECD Publishing, 2021. URL: <https://www.oecd.org> (дата звернення: 21.10.2025).

6. Закон України «Про медіацію» від 16 листопада 2021 р. № 1875-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 4. Ст. 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20> (дата звернення: 21.10.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-63>

Петриченко О. П.,

*аспірант кафедри державно-правових і гуманітарних наук
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ В УКРАЇНІ

У процесі реформування нафтогазового сектору України, що передбачає впровадження європейських стандартів та гармонійну інтеграцію з європейською нафтогазовою системою, а також в умовах підвищеної небезпеки, інших викликів і загроз воєнного стану в Україні, важливого значення набуває вироблення, теоретична характеристика та реалізація принципів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері функціонування ринку природного газу в Україні як базових концептуальних ідей, що закладають «філософію» і покладаються в основну нормативно-правового впливу публічної адміністрації на ринок природного газу.

Аналіз літератури свідчить, що принципи адміністративного права (адміністративно-правового регулювання) поділяють за різними критеріями, зокрема на: а) зовнішні та внутрішні (Ю.П. Битяк, В.В. Зуй, В.Я. Настюк та ін.); б) загальні та спеціальні (В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Н.П. Свиридчук, Г.Й. Ткач, А.А. Шарая та ін.) [Див.: 4, с. 41–48; 5, с. 34–38; 6, 133–135; 7, с. 118 та ін.]. Вважаємо, що поділ принципів на загальні та спеціальні заслуговує на особливу увагу. Перші мають основоположне значення для всієї галузі адміністративного права (законність, пріоритет прав та свобод людини

і громадянина; рівність громадян перед законом; взаємна відповідальність держави і людини; гуманізм та ін.). Як правило, вони знаходять свій конкретний прояв і деталізацію в принципах спеціальних, тобто властивих окремим інститутам адміністративного права: принципах державної служби; принципах адміністративної відповідальності тощо [6, с. 133–135]. Наведений підхід видається методологічно вивіреном та таким, що відображає єдність і диференціацію адміністративно-правового регулювання суспільних відносин і може бути використаний у нашому дослідженні.

З огляду на зазначене залежно від сфери поширення виділяємо дві групи принципів адміністративно-правового регулювання функціонування ринку природного газу: а) *загальні принципи* – властиві для адміністративно-правового регулювання відносин у економічній, соціально-культурній та адміністративно-політичній сферах, у тому числі у сфері функціонування ринку природного газу (верховенство права, включаючи законність; пріоритет прав та свобод людини і громадянина; рівність фізичних (приватних) осіб перед законом; взаємна відповідальність держави і фізичної (приватної) особи; гуманізм і справедливість у взаємостосунках між державою і фізичною (приватною) особою); б) *спеціальні принципи* – вихідні ідеї адміністративно-правового регулювання, властиві саме для регулювання сфери функціонування ринку природного газу в Україні. Враховуючи, що загальні принципи у адміністративно-правовій науці неодноразово розроблялись вченими, зосередимось на переліку та характеристиці спеціальних принципів адміністративно-правового регулювання функціонування ринку природного газу:

– *єдність і диференціація* полягає у наявності як загальних нормативних вимог (приписів) регулятивного впливу на ринок природного газу, що визначаються загальними нормами законодавства України про природний газ, так і необхідної їх диференціації у спеціальних нормативних приписах для регулювання відносин у цій сфері з урахуванням специфічних умов функціонування окремих суб'єктів ринку, територій, категорій споживачів тощо. Зокрема, така диференціація має місце у специфічному регулюванні: а) видів господарської діяльності – у розрізі постачання газу, його транспортування, розподілу та ін., території її здійснення тощо; б) правового статусу операторів газотранспортної, газорозподільної та газосховищної систем та ін.; в) правового статусу постачальників зі спеціальними обов'язками та видів споживачів, зокрема диференційоване правове регулювання вразливих споживачів та ін.;

– *вільний вибір та конкуренція*. Принцип вільного вибору та конкуренції є фундаментальним у структурі адміністративно-правового регулювання ринку природного газу України, що ґрунтується на положеннях ст.ст. 1, 4, 10–12 Закону України «Про ринок природного газу»

від 09.04.2015 р. [1], імплементує вимоги Третього енергетичного пакета ЄС. Його зміст полягає у визнанні за споживачами права вільно обирати постачальника газу, а за суб'єктами ринку – здійснювати господарську діяльність у відкритому, прозорому, недискримінаційному конкурентному середовищі. Ефективна конкуренція передбачається як засада функціонування ринку природного газу в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, яка ратифікована Законом України від 16.09.2014 р. (ст. 277), директивах ЄС та ін.;

– *забезпечення національних інтересів* полягає в тому, що адміністративно-правове регулювання функціонування ринку природного газу має забезпечувати енергетичну безпеку держави, стабільність постачання, економічну незалежність, а також захист стратегічної інфраструктури та суспільно важливих категорій споживачів. Усі рішення суб'єктів публічної адміністрації на ринку природного газу мають ухвалюватися з урахуванням стратегічних інтересів України, її суверенітету, добробуту громадян і цілісності енергетичної системи;

– *захист прав споживачів*. Цей принцип тісно пов'язаний із попереднім. Адміністративно-правові норми на ринку природного газу мають бути спрямовані на забезпечення справедливого ставлення до споживачів, недопущення зловживань з боку постачальників, оперативне реагування на скарги споживачів та надання якісних послуг. Особливий захист повинна отримувати категорія вразливих споживачів, які мають право на субсидію для відшкодування витрат за спожитий природний газ та іншу адресну допомогу, що надається у порядку, встановленому Урядом України. Принцип захисту прав споживачів є похідним від концепції «сервісної держави», основи якої закладені у ст. 3 Конституції України;

– *безпека постачання*. На державу покладається обов'язок забезпечити надійне, стабільне та безперервне постачання природного газу всім категоріям споживачів, у тому числі в умовах надзвичайних ситуацій, як то воєнний, надзвичайний стан тощо. Міністерство енергетики України розробляє та затверджує правила про безпеку постачання природного газу, які є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами ринку природного газу. Правила про безпеку постачання природного газу встановлюють мінімальні норми безпеки постачання природного газу та повинні визначати відомості, перелік яких визначається ч. 1 ст. 5 Закону України «Про ринок природного газу» від 09.04.2015 р. [1]. Держава має забезпечити дотримання суб'єктами ринку природного газу безпекових норм та здійснювати енергетичний нагляд (контроль) на ринку природного газу за дотриманням відповідних вимог. Вагомого значення для імплементції цього принципу мають європейські акти, зокрема Директива 2009/73/ЄС «Про спільні правила внутрішнього

ринку природного газу та про скасування Директиви 2003/55/ЄС» від 13.07.2009 р. [2], Регламент № 2017/1938 ЄС «Про заходи для гарантування безпеки постачання газу та про скасування Директиви (ЄС) № 994/2010» від 25.10.2017 р. [3] та ін.;

– *відкритість та прозорість (транспарентність)*. Сутність цього принципу полягає в тому, що всі ключові параметри організації та функціонування ринку природного газу мають бути доступними, відкритими, зрозумілими та передбачуваними для усіх учасників ринку, споживачів і зацікавлених сторін. Принцип охоплює складовими доступність інформації, передбачуваність процедур, участь зацікавлених сторін у прийнятті управлінських рішень та ін.;

– *стимулювання ефективності та інновацій* є принципом, згідно якого адміністративно-правове регулювання на ринку природного газу має бути спрямоване не лише на здійснення контрольних-наглядових функцій, а й на активне створення умов для модернізації галузі, впровадження інноваційних рішень та підвищення енергоефективності. Принципом охоплюється: підтримка проектів із реконструкції газотранспортної та газорозподільної системи; створення стимулів для оновлення обладнання; зменшення втрат газу; підвищення надійності постачання; планування та реалізація планів розвитку мереж; використання цифрових сервісів для взаємодії постачальників і споживачів та ін.;

– *інтеграція до європейського енергетичного ринку* означає, що адміністративно-правове регулювання функціонування ринку природного газу в Україні повинне узгоджуватися з нормами та цілями, визначеними актами права Європейського Союзу, зокрема Третім енергетичним пакетом. Йдеться про гармонізацію законодавства України шляхом впровадження європейських стандартів, запровадження спільних правил доступу до інфраструктури, розділення функцій постачання, транспортування та розподілу газу тощо («unbundling»), забезпечення недискримінаційного транскордонного обміну природним газом, незалежне регулювання на ринку природного газу та ін.

Список використаних джерел:

1. Про ринок природного газу: Закон України від 09.04.2015 р., № 329-VIII, зі змін. та доп. *Офіційний вісник України*. 2015. № 37. Ст. 1117.

2. Про спільні правила внутрішнього ринку природного газу та про скасування Директиви 2003/55/ЄС: Директива Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу 2009/73/ЄС від 13.07.2009 р. URL: <https://energysecurityua.org/ua/pereklad-zakonodavstva-es/dyrektyva-2009-73-yes-yevropeyskoho-parlamentu-i-rady/> (дата звернення: 12.10.2025).

3. Про заходи для гарантування безпеки постачання газу та про скасування Директиви (ЄС) № 994/2010: Регламент

Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу № 2017/1938 від 25.10.2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_039-17#Text (дата звернення: 12.10.2025).

4. Гуржій Т. О., Бодров Ю. В. Поняття та сутність принципів адміністративно-правового регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. Вип. 79. Ч. 2. С. 41–48.

5. Коломोєць Т. О., Баранчик П. О. Принципи адміністративного права: монографія. Запоріжжя : Сору Art, 2012. 203 с.

6. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права : навч. посіб. / за заг. ред. Р. О. Куйбіди, В. І. Шишкіна. Київ : Старий світ, 2006. 576 с.

7. Шарая А. А. Поняття принципів адміністративного права в сучасній доктрині. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2013. № 1 (I). С. 115–118.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-64>

Pushkar O. A.,
Candidate of Juridical Sciences,
Doctoral Candidate at the Department of Criminal Law and Procedure
State Tax University
Irpin, Ukraine

OBTAINING AN UNLAWFUL BENEFIT AS AN OFFENCE COMMITTED IN THE SPHERE OF OFFICIAL ACTIVITY

One of the most common crimes committed in the sphere of official activity is obtaining unlawful benefit. This crime poses a significant public danger, as it undermines the foundations of law and order, reduces the level of trust in government agencies and promotes corruption.

In accordance with the provisions of the current criminal legislation of Ukraine, liability for obtaining an unlawful benefit, as well as for accepting an offer or promise of such benefit by officials is regulated by Article 368 of the Criminal Code of Ukraine. This article is included in Chapter XVII ‘Criminal Offences in the Field of Official Activities and Professional Activities Related to the Provision of Public Services’, which defines the legal framework for combating corruption offences [1].

It is worth noting that the receipt of unlawful benefit is defined as the acceptance by an official of material or non-material benefits, advantages, or services in exchange for performing or refraining